

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра готельно-ресторанної справи, туризму і рекреації

На правах рукопису

МАР'ЮСИК АРТЕМ ФЕДОРОВИЧ
SPA-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ
САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ
(НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ)

Спеціальність: 241 «Готельно-ресторанна справа»
Освітньо-професійна програма Готельно-ресторанна справа
Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ІЛЬІНА ОЛЬГА ВІКТОРІВНА,

кандидат географічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри готельно-ресторанної справи,
туризму і рекреації

від листопада 2025 р.

Завідувач кафедри

ЛУЦЬК – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ	
ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1. Історія розвитку SPA-індустрії.....	8
1.2. SPA та WELLNES-туризм як інноваційна форма оздоровчого туризму.....	10
1.3. Особливості моделей SPA та їх організація.....	14
1.4. Методика дослідження.....	20
РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ І ПРОЦЕСИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ	
РОЗВИТОК ГАЛУЗІ.....	23
2.1. Тенденції розвитку SPA-індустрії у світі й Україні.....	23
2.2. Місце SPA та WELLNES-туризму в індустрії гостинності України.....	26
2.3. Стан розвитку лікувально-оздоровчих закладів у регіоні.....	31
2.4. SPA та WELLNES – технології як чинник підвищення конкурентноспоможності санаторно-курортних закладів (на прикладі Північно-Західного регіону України).....	35
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ	
SPA та WELLNES- ІННОВАЦІЙ В ІНДУСТРІЇ	
ГОСТИННОСТІ.....	45
3.1. Проблеми і перспективи розвитку галузі	45
3.2. Оптимізація та удосконалення системи розвитку оздоровчого туризму.....	49
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	63

МАР'ЮСИК А. Ф
SPA-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ
САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ
(НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ)

Сучасний стан розвитку суспільства вимагає пошуку нових форм рекреаційних занять. Це зумовлено динамічним темпом життя людини, психологічному навантаженні, великому об'єму інформації, в Україні – це ще й додаткові стреси і фізичне виснаження людей, зумовлено воєнними діями на нашій території. Тому SPA та WELLNES – технології є одними з важливих напрямків оздоровчого туризму. Вони допомагають знати стрес, нормалізувати ментальне здоров'я, допомагають гармонізувати «розум, тіло і дух», сприяють релаксації і оздоровленню.

У роботі дано аналіз сучасного стану SPA та WELLNES – технологій у санаторно-курортних закладах Північно-Західного регіону України та перспективи їх впровадження. Для досягнення мети були поставлені наступні завдання: розкрити сутність понять SPA та WELLNES-туризму; проаналізувати історію розвитку SPA та WELLNES-індустрії; з'ясувати тенденції розвитку SPA-індустрії в Україні і світі; дослідити місце SPA та WELLNES-туризму в індустрії гостинності України; провести аналіз сучасного стану використання SPA та WELLNES-технологій на прикладі лікувально-оздоровчих закладів регіону; проаналізувати проблеми і перспективи розвитку галузі; запропонувати шляхи удосконалення використання SPA та WELLNES-інновацій в індустрії гостинності регіону для підвищення їх конкурентноспроможності.

Ключові слова: SPA, WELLNES-туризм, санаторно-курортні заклади, оздоровлення.

MAR'YUSYK A.F.

**SPA TECHNOLOGIES AS A FACTOR OF INCREASING THE
COMPETITIVENESS OF SANATORY AND RESORT INSTITUTIONS
(ON THE EXAMPLE OF THE NORTHWESTERN REGION OF
UKRAINE)**

The current state of development of society requires the search for new forms of recreational activities. This is due to the dynamic pace of human life, psychological stress, a large amount of information, in Ukraine - this is also additional stress and physical exhaustion of people, due to military operations on our territory. Therefore, SPA and WELLNES - technologies are one of the important areas of health tourism. They help to know stress, normalize mental health, help harmonize "mind, body and spirit", contribute to relaxation and recovery.

The paper provides an analysis of the current state of SPA and WELLNES technologies in sanatoriums and resorts of the North-Western region of Ukraine and the prospects for their implementation. To achieve the goal, the following tasks were set: to reveal the essence of the concepts of SPA and WELLNES tourism; to analyze the history of the development of the SPA and WELLNES industry; to find out the trends in the development of the SPA industry in Ukraine and the world; to investigate the place of SPA and WELLNES tourism in the hospitality industry of Ukraine; to analyze the current state of the use of SPA and WELLNES technologies using the example of medical and health-improving institutions of the region; to analyze the problems and prospects for the development of the industry; to suggest ways to improve the use of SPA and WELLNES innovations in the hospitality industry of the region to increase their competitiveness.

Key words: SPA, WELLNES tourism, sanatoriums and resorts, health.

ВСТУП

Сучасний стан розвитку суспільства вимагає пошуку нових форм рекреаційних занять. Це зумовлено динамічним темпом життя людини, психологічному навантаженні, великому об'єму інформації, в Україні – це ще й додаткові стреси і фізичне виснаження людей, зумовлено воєнними діями на нашій території. Тому SPA та WELLNES – технології є одними з важливих напрямків оздоровчого туризму. Вони допомагають знати стрес, нормалізувати ментальне здоров'я, допомагають гармонізувати «розум, тіло і дух», сприяють релаксації і оздоровленню. Однак, не дивлячись на популярність SPA та WELLNES – технологій, вони не є достатньо вивченою і впровадженою сферою у закладах лікувально-оздоровчого профілю, чим і зумовлена мета нашого дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз сучасного стану SPA та WELLNES – технологій у санаторно-курортних закладах Північно-Західного регіону України та перспективи їх впровадження.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- розкрити сутність понять SPA та WELLNES-туризму;
- проаналізувати історію розвитку SPA та WELLNES-індустрії;
- з'ясувати тенденції розвитку SPA-індустрії в Україні і світі;
- дослідити місце SPA та WELLNES-туризму в індустрії гостинності України;
- провести аналіз сучасного стану використання SPA та WELLNES-технологій на прикладі лікувально-оздоровчих закладів регіону;
- проаналізувати проблеми і перспективи розвитку галузі;
- запропонувати шляхи удосконалення використання SPA та WELLNES-інновацій в індустрії гостинності регіону для підвищення їх конкурентноспоможності.

Об'єктом дослідження є SPA та WELLNES – технології як чинник підвищення конкурентноспоможності санаторно-курортних закладів (на прикладі Північно-Західного регіону України).

Предметом дослідження є аналіз сучасного стану, тенденцій розвитку, проблем та перспектив застосування SPA та WELLNES-інновацій в індустрії гостинності Північно-Західному регіону України для підвищення їх конкурентноспоможності.

Вихідні матеріали. Матеріалами, які стали основою дослідження були літературні та фондові джерел Державної служби статистики України [14, 16, 30], Державного агентства розвитку туризму в Україні, всесвітніх туристичних об'єднань та організацій, нормативно-правові документи [1–2] та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що зібраний матеріал, теоретичні положення та висновки можуть бути використані для удосконалення та оптимізації, підвищення конкурентних переваг санаторно-курортного комплексу Північно-Західного регіону України.

Апробація результатів та публікації: Основні результати дослідження апробовані у матеріалах ряду наукових заходів: IV–VI Всеукраїнської науково-практичної конференції Волинського національного університету імені Лесі Українки «Індустрія туризму та сфери гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми й перспективи розвитку» (м. Луцьк, 2023, р., 2024 р., 2025 р); XIII Всеукраїнській міжвузівській науковій конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Інтеграційні та інноваційні напрями розвитку індустрії гостинності: збірник тез доповідей (Одеса, 16–17 травня 2024 р.). та ін. [20–23, 40–42].

Структура та обсяг. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (64 найменування). Загальний обсяг роботи – 64 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історія розвитку SPA-індустрії

Культура водних процедур і ритуалів, бере початок з найдавніших часів (месопотамців, єгиптян, греків і римлян, а пізніше – японців, турків і європейців). «Батькові» медицини Гіппократу належить крилатий вислів-аксіома: «In balneis salus» («купання - це здоров'я»).

Античні витоки поняття «терми» й культура термального оздоровлення йде від античної Греції. Історичне давньогрецьке місто-курорт Терми (сучасний курорт Лутраки) навіть зараз є одним з найфешенебельніших термальних центрів Греції.

Спадкоємицею грецьких традицій стала Римська імперія. У 25 році до н.е. з'явилися перші терми, пізніше вони поширилися на всій території Римської імперії – від Африки до Англії. Поступово вони перетворилися у своєрідні розважальні центри, де можна було не тільки прийняти розслаблюючу й оздоровлюючу ванну, але і прийняти участь у спортивних змаганнях і смачно поїсти. Культуру SPA-процедур пов'язують з Древньою Грецією, потім – Римською імперією, але культура водних процедур розвивалась і в інших країнах. У VIII ст. в Японії було відкрите перше гаряче джерело, де на його основі створено – перший SPA-готель, оточений садом; сауни з'явилися у Фінляндії вже в X – XI ст.; у турецькій культурі були винайдені хамами (турецькі лазні). Історію розвитку розвитку SPA-центрів і послуг водних процедур приведена в табл. 1.1.

Перший Day-SPA-салон сучасного типу «Red Door Salon» відкрила в Манхеттені в 1910 році Елізабет Арден. Наступною сенсацією став салон «Golden Door Spa», відкритий в 1958 році в Каліфорнії Деборою Сзекелі. Незабаром після цього, в 1974 році, там же дебютував перший фітнес-

SPA-центр «Ashram». А наприкінці 1990-х років поширюються медичні SPA-центри, що пропонують новітні медичні технології в сполученні з традиційними SPA-процедурами в атмосфері SPA-курорту. В останні ж роки прискорився триумфальний хід SPA-терапії. Кращі SPA - курорти, такі як Карлові Вари в Чехії, Баден-Баден у Німеччині, а також Віші й Евіан у Франції стали дуже популярними в усьому світі. У сучасному розумінні SPA – це оздоровчий комплекс процедур з використанням будь-якої води – прісної, мінеральної, морської, а також морської солі і водоростей [8, 10, 17, 32, 50].

Таблиця 1.1

Еволюція розвитку СПА-готелів і послуг водних процедур

Давні часи	Сучасний стан	Фактори, що впливають на планування і розташування у міській структурі	Типи СПА-центрів		
			За функціональним призначенням	За розташуванням в складі міської забудови	За простою організацією
Єгипетська культура	Фінська сауна	Природно-кліматичний	СПА одного дня = базовий модуль (БМ)	Вбудовані	Єдиний об'єм
Кріотське царство	Українська лазня	Урбаністичний	Курортний СПА = БМ+житло	Добудовані	Єдиний об'єм з кількох елементів
Вавілон			Готель зі СПА = БМ+житло		
Єрусалим	Хамам	Архітектурне середовище	Медичний СПА курорт= БМ+житло	Окремо стоячі	З кількох елементів

			+клініка		тів
Древня Греція	Інфрачервона сауна	Функціональний	МедичнийСПА= БМ+клініка		
Римські терми	Фінська сауна	Регіональни й	Круїзні СПА=БМ+житло	Комбіне- вані	
Хамам	Хамам		ФОК з СПА = БМ + приміщення для фіз.підготовки		
Оєвропейсь-ка лазнева культура	Українська лазня	Потужність	Водно-розважальний комплекс з СПА = БМ + аквапарк		
Мексика-ські лазні	Інфрачервона сауна	Ергономічн ий	СПА клуби = БМ+ спортивні клуби		
Українська лазня	Сенто		СПА під відкри тим небом = БМ		
Японські лазні					

1.2. SPA та WELLNES-туризм як інноваційна форма оздоровчого туризму

SPA - курорт або природне джерело термальної чи мінеральної води, яка застосовується для пиття та купання з метою оздоровлення і лікування різноманітних хвороб». Це слово походить від назви містечка Спа (Spa) провінції Льєж (Бельгія). Місто Спа (Spa) згадується Плінієм Старшим з часів Римської імперії. Назва цього курорту дала підґрунтя новому медичному напрямку - «SPA-терапії».

Сучасні SPA-технології сприяють загальному оздоровленню людини, зняттю стресу і спрямовані на гармонізацію «тіла- розуму-духу» людини.

SPA-індустрія є лідируючий напрямом у рекреаційному туризмі. Міжнародний досвід розвитку SPA-індустрії є важливим для використання в Україні.

SPA - система оздоровлення з допомогою водних процедур, яка дає можливість відновлення психофізичної енергії, релаксації, зняття стресу, виведення з організму токсинів, покращення діяльності серцево-судинної і нервової системи. Швидкий розвиток, який демонструє SPA-індустрія останнім часом призвів до появи кількох напрямів: SPA-дестинації, SPA-курорти, медичний Wellness&SPA, медичний косметичний SPA, FEMІ SPA, весільний SPA, холістичний SPA, денний SPA, круїзний SPA, мобільний SPA. Найбільш повну класифікацію об'єктів SPA запропонував ISPA Europe [62–64]:

1. Комплексні SPA;
2. Медичні SPA;
3. SPA - мінеральні води (класика з «бельгійських» часів);
4. Готельні SPA;
5. Клубні SPA;
6. Одноденні (денні) SPA (Day SPA);
7. Круїзний SPA (морські, річкові, озерні та ін.)

SPA-дестинації - курорти, на яких окрім традиційного медичного лікування, спрямованого на фізичну реабілітацію, пропонуються інші види індивідуально підготовлених програм. Формування SPA-дестинації відбувається завдяки специфічним природним ресурсам або унікальним лікувальним практикам, які забезпечують популярність країни серед користувачів SPA-послуг.

SPA- індустрія є міжгалузевим комплексом, тому інновації тісно пов'язані з соціально-економічною сферою.

Інноваційна діяльність у галузі SPA-індустрії має свою специфіку:

1. Пошук нових ринків збуту для SPA- продукту і способи його просування;
2. Додаткове стимулювання попиту (сезонні коливання пливають на обсяг продажу SPA – послуг);
3. На рішення щодо придбання послуги впливає репутація суб'єкта діяльності SPA;
4. Необхідність якісної реклами;
5. Інноваційний менеджмент є головним інструментом стратегії і допомагає втілювати ідеї на практиці.

Інноваційні напрями розвитку SPA- індустрії в гостинності наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Інноваційні напрями розвитку SPA- індустрії в гостинності

Тип інновацій	Мета	Приклади
Технологічні (продуктові)	Удосконалення технологій дослідження стану організму людини	Біохакинг – це процес управління здоров'ям, який містить оптимізацію та моніторинг об'єктивних та суб'єктивних параметрів здоров'я
	Поєднання лікувально-оздоровчих процедур з природними ресурсами	Акусотерапія, медитація на морському узбережжі, теренкури Організація програм на відкритому повітрі в природних умовах
	Програми	Програми, які містять

	спрямовано на підвищення імунітету	комплекс процедур, що спрямовані на боротьбу з емоційним виснаженням
	Безконтактні лікувально-оздоровчі послуги гідромасажні ванни та ін.	Кольоротерапія, кріотерапевтичні кімнати, соляні кімнати, гідромасажні ванни та ін.
Інновації в організації процесу (процесні, організаційні)	Упровадження нових стандартів обслуговування	Введення спеціальних стандартів обслуговування із дотриманням санітарно-епідеміологічних норм та безпекової ситуації
	Підвищення кваліфікації та навичок персоналу	Розвиток системи онлайн-курсів з нових програм та процедур для отримання нових навичок з урахуванням сучасних вимог до обслуговування
Маркетингові інновації	Реклама послуг через соціальні мережі	Facebook, Twitter, Instagram, TripAdvisor, YouTube
	Перехід до спеціалізованих оздоровчих програм з індивідуалізацією	Індивідуальні схеми лікування, програми детоксу, схуднення, антивікові програми

1.3. Особливості моделей SPA та їх організація

Термін «WELLESS» у перекладі означає – «прекрасне самопочуття» Е. LanzKaufmann зазначає, що термін походить від давньоанглійського Wealnesse, вираження здоров'я та благополуччя (злиття слів wellness і fitness). Його не слід асоціювати з лікувальним чи оздоровчим туризмом, він передбачає профілактику захворювань.

У 1959 році американський лікарем Холбертом Данном була запропонована концепція WELLESS. Він вважав, що неможливо досягти «високого рівня здоров'я», якщо людину не розглядати як єдине ціле. Х. Данн окреслив принципи здорового способу життя: «стан психічного здоров'я, хороший фізичний стан, розслаблення і відновлення фізичних сил шляхом активної здорової діяльності».

Суть WELLESS полягає у свідомому рішенні змінити спосіб життя, щоб перебували у балансі тіло, розум і дух. Філософія має WELLESS давніх часів (хоча, поняття введене недавно), по сутності нагадує давньоіндійську систему філософії і медицини - Аюрведи, яка зосереджується на цілісному підході і прагне до гармонії (наприклад, медитація, йога, акупунктура, внутрішня гармонія). Отже, – це ж WELLESS життєва позиція, спосіб життя, орієнтований на підтримання здоров'я і балансу тіло-розум-дух; інтеграція життя людини, суспільства та природи. Він включає фізичну активність, раціональне харчування, позитивне мислення, повноцінний догляд за шкірою, хороший відпочинок і розвиток. Немає суперечності в основному визначенні велнес-туризму: це подорож, яка підтримує або покращує фізичне, розумове, духовне чи емоційне здоров'я. Однак у класифікації немає одного підходу: деякі вчені включають велнес-туризм в оздоровчий туризм, оскільки цей тур базується на «оздоровчій системі, яка дозволяє досягти емоційної та фізичної рівноваги в сучасних урбанізованих умовах життя»; інші – до лікувально-

оздоровчого або досліджують його в комплексі з курортною діяльністю, використовуючи термін «Spa & Wellness» туризм. Згідно цього розроблені методики оздоровлення: реабілітаційні, дієтологічні, психологічного оздоровлення, SPA процедури, функціональні тренінги, тощо. Велнес органічно поєднуються сучасні технології, східні духовні практики, нетрадиційні методи оздоровлення, інноваційні розробки в косметології та дієтології, досягнення з фізіології та біомеханіки й індивідуальний підхід. Отже, WELLESS – це система оздоровлення, що дає змогу досягти фізичної й емоційної рівноваги в сучасних динамічних, стресових і урбанізованих умовах життя [43, 47, 53–54].

WELLESS-послуги дуже різноманітний і відрізняються в різних країнах:

- США (WELLESS широко застосовується в сферах спорту та косметології);
- Азія (індустрія краси та догляду за тілом);
- Європа (концепція WELLESS займає вагоме місце у діяльності курортів).

Основними принципами WELLESS є: фізичні навантаження, релакс і гармонія, розумова діяльність, збалансоване харчування, краса та погляд за тілом. Складовими WELLESS-індустрії є: природні ресурси, SPA-центри, бальнеологія, грязелікування, оздоровчо-лікувальні заклади, тренувальні та фітнес-зали, центри йоги, масажні салони, соляні кімнати, салони краси, тощо [57,–58, 61]..

У SPA-індустрії виділяють наступні моделі комплексів:

Південно-Східна модель SPA-комплексу

- Таїланд: культура масаж, різні види масажів;
- Китай: феншуй, голкорефлексотерапія, У-Шу;
- Японія: японські лазні (фукало, офуро, сенто), чайні церемонії, концепція мінімалізму в організації;

- Індія: йога, екзотична аромотерапія, аюрведа.

Європейська модель SPA-комплексу

- Італія, Угорщина, Чехія: терми та талласокурорти, технології таласотерапії, технології використання гарячої термальної води;

- Греція: Олімпійські ігри, повітряні та морські ванни;

- Україна: лазні, парні

Американська модель SPA-комплексу

- Ігрове SPA, Гейм SPA;

- Приватні SPA (створення індивідуального простору для процедур);

- SPA- лінія (професійна косметична лінійка на різний вік, стать, частини тіла, для омолодження, косметичного догляду, пілінгу, бальнеологічних процедур.

Форми реалізації WELLNES-послуг

- DAY-WELLNES:

- гідротерапія;

- клубний WELLNES ;

- WELLNES банного комплексу;

- медичний WELLNES;

- SPA-харчування.

Заміський WELLNES:

- фізичне навантаження;

- програми оздоровлення;

- релакс;

- заняття за інтересами.

WELLNES природних джерел

- SPA-мінеральних джерел;

- SPA-гарячих джерел;

- SPA-лікувальних грязей;

- SPA-морської води;
- SPA-фітолікуванню

Об'єкти з елементами WELLNES

- послуги SPA-салонів;
- послуги фітнес-клубів;
- послуги розважальних та видовищних закладів;
- SPA морської води.

Передумов для розвитку СПА-центрів досить багато. У першу чергу це - прагнення населення до здорового способу життя, збільшення кількості людей з високим рівнем доходів і високих вимог до класу надаваних послуг, стрімке зростання популярності СПА в усьому світі, як способу глибокої релаксації й підтримки здоров'я.

Вітчизняний досвід проектування оздоровчих та релаксаційних будівель і споруд на воді засновується на типології установ, яка не враховує особливості проектування та будівництва СПА-центрів. Проблема формування архітектурно-розпланувальної організації СПА-центрів в Україні вимагає взаємопов'язаного розгляду широкого кола соціально-економічних, містобудівних, архітектурно-розпланувальних, технологічно-інженерних та інших питань. В Україні на даний момент дослідження цієї проблеми відсутні [29, 31, 36].

Сучасна практика свідчить, що будівництво СПА-центрів відбувається спонтанно і кількість їх буде зростати, однак проектування та реалізація цього типу громадських будівель ускладнюються недостатньою кількістю предметних досліджень, відсутністю будівельних норм, функціонально-планувальних та об'ємно-просторових схем, параметрів приміщень, відсутністю класифікації та систематизації СПА за рядом типологічних ознак.

Розробкою різних аспектів проектування закладів відпочинку на воді займалися такі науково-дослідні інститути та проектні організації, як

ЦНДІЕП курортно-туристичних будівель і комплексів, Союзспортпроект, КиївЗНДІЕП, Київпроект, Курортпроект та ін.

Однак усі ці дослідження мають лише дотичне відношення до теми, що розглядається. Безпосередні дослідження архітектурно-розпланувальної структури будівель СПА досі відсутні. Це й зумовило необхідність самостійного наукового дослідження, в процесі якого було виявлено наступні проблеми, що стосуються архітектури СПА-центрів:

- відсутність норм;
- відсутність єдиного підходу до вивчення проблеми;
- відсутність моделей СПА-центрів у відповідності до їх функціонального призначення;
- відсутність досліджень по набору приміщень і їх оптимальних параметрах;
- відсутність рекомендацій щодо проектування СПА-центрів.

Аналіз інформації з літературних та інтернет-джерел дає можливість стверджувати, що класифікувати СПА-центри можемо за багатьма ознаками [25, 49, 55, 61]:

за функціональним призначенням розрізняють: SPA-одного дня, курортний SPA-комплекс, готель з SPA-комплексом, медичний SPA-курорт, круїзні SPA, ФОК зі - SPA центром, ВРК зі SPA-центром, - SPA клуби, SPA під відкритим небом;

за розміщенням в структурі міста: в житловій забудові, в спорткомплексах, в готельно-відпочинкових комплексах;

за розташуванням в складі міської забудови: вбудовані, добудовані, окремостоячі, комбіновані;

в залежності від типу води, яка використовується: мінеральні курорти, центри таласотерапії, бальнеологічні центри;

за набором послуг: великі ($>1000\text{m}^2$), середні ($500\text{-}1000\text{m}^2$), малі ($250\text{-}500\text{m}^2$);

за просторовою організацією: єдиний об'єм, з кількох об'ємів, єдиний об'єм, що складається з кількох елементів;

за рівнем комфорту: підвищеної комфортності, комфортні, компактні [9, 15, 19, 24].

Споруди SPA-комплексів – це громадські будинки. Проектуючи ці будівлі необхідно опиратись на нормативну базу, яку використовуємо при проектуванні громадських споруд. У переліку громадських споруд, які подані у державних будівельних нормах, такий вид споруди як SPA - комплекс відсутній, оскільки, це багатофункціональний комплекс із змінним набором приміщень. Ряд приміщень та видів послуг, які входять до складу даних комплексів, є базовими – це SPA-процедури, термальні процедури, водні розваги.

Крім того є ряд послуг, які можуть змінюватись в залежності від потужності даного комплексу, – це зона релаксації, зона краси, зона фітнесу, громадське харчування. Тому при проектуванні доцільно використовувати ряд нормативних документів, які можемо стосувати до кожної складової частини комплексу.

До складу SPA-комплексів входять такі складові частини, в процесі проектування яких використовуємо ряд нормативних документів, серед яких головними є ДБН В.2.2-9-99 „Громадські будинки та споруди. Головні положення ДБН В.2.2-10-2001 „Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я”, ДБН В.2.2-13-2003 „Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди”, ДБН В.2.3-15:2007 „Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів” [18, 27–28, 35, 60].

На основі функціонально-просторових схем SPA-центрів було розроблено базову модель функціональної структури SPA, ядром якої виступає вхідна зона, навколо якої об'єднано між собою функціональним чином всі інші зони.

Базовим модулем (*БМ*) виступає SPA-центр одного дня (*DAYS SPA*), який включає в себе всі кабінети, які можна відвідувати – кожного дня або за вибором (у будь-який зручний час).

Оптимальний набір приміщень *БМ* – це зона очікування, адміністративна зона, зона краси, аква зона, термальна зона, зона фітнесу, SPA-процедури і релаксація.

Отже, поєднуючи *БМ* з додатковими функціями, отримуємо ряд складних поліфункціональних комплексів, які виражені у наступних моделях .

Функціонально-типологічні складові SPA -комплексу формуються за набором послуг, які доцільно згрупувати у відповідності до функціональних процесів

Повноцінний - SPA комплекс включає в себе наступні SPA-зони: зона очікування (рецепція, фітобар, громадське харчування); волога зона (аква зона, термальна зона); - SPA процедури; зона краси; зона релаксації і відпочинку; фітнес зона.

1.4. Методика дослідження

Аналіз сучасних технологій забезпечення санаторно-курортно лікування потребує використання загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, серед них: літературний та системно-структурний (для систематизації наукових поглядів вітчизняних і зарубіжних учених на проблему; розгляду сучасних трендів й напрямів розвитку досліджуваної нами теми); методи емпіричного дослідження (спостереження, накопичення та добору фактів і встановлення зв'язку між ними, порівняння), методи теоретичного дослідження (абстрагування,

аналіз, синтез, індукція, дедукція та ін.), анкетування респондентів [3–4, 33–34, 38, 41, 48].

Дослідження на тему «SPA-технології як чинник підвищення конкурентоспроможності санаторно-курортних закладів у межах Північно-Західного регіону України» в межах виконання випускної кваліфікаційної роботи здійснювалося в кілька етапів: підготовка до проведення дослідження: самостійний вибір теми дослідження та її погодження з науковим керівником; визначення методів збору даних; визначення способів опрацювання й аналізу даних; збір первинних даних: опрацювання наукових джерел, офіційних сайтів, інтернет-джерел; вивчення першоджерел, наукової, науково-популярної й публіцистичної літератури, статистичних даних для дослідження стану розвитку SPA-індустрії в Україні і світі; сучасних трендів, тенденцій та новітніх напрямів їх розвитку; аналіз сучасного стану використання SPA та WELLNES-технологій у лікувально-оздоровчих закладів регіону; проведення анкетування респондентів, узагальнення інформації про види SPA-послуг, що надаються у санаторно-курортних закладах регіону, аналіз одержаної інформації; теоретичне опрацювання фактичних даних і аналітичних матеріалів для визначення стану та розкриття перспектив розвитку SPA та WELLNES туризму в регіоні; підготовка узагальнень та загальних висновків до роботи; оформлення результатів випускної кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ І ПРОЦЕСИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ РОЗВИТОК ГАЛУЗІ

2.1. Тенденції розвитку SPA-індустрії у світі й Україні

Роль SPA-індустрії є надзвичайно важливою на сучасному розвитку суспільства. Використання природних ресурсів з оздоровою метою завжди пов'язано зі світоглядом людей, що проживають у тому чи іншому географічному регіоні. Спільним є прагнення людей до оздоровлення, однак, існують етно-культурні відмінності. Все це урізноманітнює рекреаційні й SPA-послуги. Наприклад, у США - це вихідні за містом у СПА-центри з водними і релакс-процедурами (Day-SPA), в Європі - традиції косметології та натуропатії, в Південно-Східній Азії - медитація, масаж, езотеричні ритуали [5–6, 26, 44].

Вітчизняною курортологією і відновлювальною медициною напрацьовано різноманітні методики по використанню природних ресурсів для оздоровлення і лікування захворювань. Ми вважаємо, що концепція охорони здоров'я здорової людини повинна бути покладена в основу розвитку вітчизняної медицини. Це передбачає впровадження сучасних технологій лікування, оздоровлення SPA-програмами, спрямованими на профілактику захворювань, формування культури фізичного та душевного здоров'я. Тому перспективним є створення у складі сучасних лікувальних і оздоровчо-реабілітаційних комплексів мережі SPA-центрів естетичного або оздоровчого типу (кабінетів, відділень SPA), Wellness – центрів [11, 46].

Громадяни України надають перевагу відвідуванню іноземних курортів, оскільки у вітчизняних санаторіях і профілакторіях не

отримують достатнього рівня сервісу. Впровадження SPA може не лише підвищити попит на санаторно-курортні установи, але і їх активну роботу в період міжсезоння.

SPA - це оздоровчі або естетичні процедури, програми і технології для відновлення здоров'я і краси людини шляхом дії на органи відчуття: зір, слух, нюх, дотик, смак, інтуїція або підсвідомість. Комфорт в SPA досягається не лише інноваційними методиками, а високим рівнем культури і сервісу [12, 52, 56, 59].

На сьогоднішній день в Україні SPA-процедури проводяться в медичних, оздоровчих центрах, санаторно-курортних установах, салонах краси. Поділ SPA в Україні наступний: SPA-курорт, SPA у лікувально-оздоровчій місцевості, міське SPA , кабінет SPA .

SPA-курорт створюється на базі медичного або оздоровчого центру, санаторію, пансіонату або при готелі. Дає можливість використання природних лікувальних ресурсів (мінеральних вод, моря, лікувальних грязей) проведення кліматотерапії, ландшафтотерапії, геліотерапії, тощо.

Головною рисою класичних курортів SPA є відданість традиціям, наявність досвіду роботи і відпрацьовані технології, які використовують не лише для лікування, але і для оздоровчих і естетичних SPA-програм. SPA-курорт - це санаторно-курортний комплекс з високим рівнем сервісу і професійного досвіду, що реалізує концепцію SPA з індивідуальним підходом до гостя.

Заміські СПА - створюють на базі місцевості, яка має сприятливі кліматичні умови і природні лікувальні чинники, що допомагають проведенню SPA-процедур. Заміські SPA створюють на базі зон відпочинку, які інфраструктурою орієнтовані на сферу «відпустки, дозвілля і відпочинку». Програми в заміських СПА включають: SPA-процедури косметологічні і косметичні догляди, - SPA харчування з

метою схуднення, оздоровлення, омоложуючі процедури, корекції психологічного стану і підвищення фізичної і психічної працездатності.

Міські SPA найбільш популярні в США. У них відсутній лише природний лікувальний ресурсі не відбувається зміна клімату. Оздоровча дія системи SPA досягається за рахунок високотехнологічного професійного підходу й дизайну. Профілактичні процедури і програми спрямовані на оздоровлення, душевну і фізичну гармонію, підвищення якості життя з обов'язковим проведенням програм косметичного догляду.

Готельне SPA передбачує експрес SPA–процедури, косметичні догляди, релакс і водні процедури для людей, що потребують відпочинку після ділових зустрічей або екскурсійного дня.

SPA -кабінети у санаторно-курортних закладах за типом поділяються:

- бальнеотерапевтичні, (ванни, душі, басейни);
- гідротерапевтичні й масажні;
- фізіотерапевтичні (LPG, НіТор, пресотерапія та ін.);
- косметологічні (косметичні кабінети, сауни і лазні);
- кімнати психотерапії і психологічного розвантаження;
- сольові кімнати;
- кінезіотерапевтичні кабінети, тощо.

В Україні розвиваються такі SPA-напрями: бальнеотерапія, таласотерапія, ароматерапія, енотерапія, апітерапія, стоун-терапія галотерапія. Розмаїття і поєднання природних ресурсів курорту з сучасними SPA-технологіями може дати поштовх для створення сучасних курортів з чудовою інфраструктурою і високим рівнем сервісу [7, 8, 51].

Міжнародна асоціація SPA-індустрії (ISPA) відзначає, що найближчим часом варто очікувати:

- взаємопроникнення SPA і спеціальних кулінарних програм (організації майстер-класів шеф-кухарів та гостей);

- розвиток корпоративних Wellness-програм (додаткова мотивація персоналу);
- соціалізацію та екологічність сучасних SPA.

2.2. Місце SPA та WELLNES-туризму в індустрії гостинності України

Ефективна діяльність SPA-індустрії побудовані на використанні природно-оздоровчих компонентів, найновіших досягнень курортології, апаратної медицини, а також високого рівня обслуговування. Українські SPA та WELLNES-технології орієнтуються на високі досягнення світової індустрії, але головним чинником є вітчизняна школа курортології, напрацьовані ефективні методики, потенціал українських фахівців і глибокі національні традиції.

Слід зазначити, що класичні SPA-послуги зароджувалися як аеро, геліо- і таласотерапія у поєднанні з масажем і спеціальною гімнастикою. На сучасному етапі SPA сприймається набагато ширше - це оздоровчий комплекс процедур з використанням будь-якої води: прісної, мінеральної, морської, а також морської солі і водоростей, цілющих рослин і лікувальних грязей. Одним з найпоширеніших методів європейської школи SPA стала таласотерапія - методика, заснована на лікувальному використанні морської води, водоростей та мулових грязей, що має чудові перспективи для розвитку по всьому морському узбережжю України. Завдяки особливостям клімату і місцю розташування, можна відзначити високий потенціал України в освоєнні мінеральних джерел, розвитку грязелікування, а отже і розвитку SPA-індустрії загалом. Найбільш знаменитими курортами України, що використовують цілющі властивості мінеральних вод, є: Закарпатська область, курорти Трускавець, Миргород,

Хмільник, Моршин. Найпопулярніші в Україні SPA-курорти узагальнені в табл. 2.1.

За кількістю SPA-готельних комплексів слід виділити Львівську Одеську та Закарпатську області. Згадані регіони мають природні, соціально-економічні та історичні передумови виникнення й функціонування курортів. Мережа закладів санаторно-курортного типу формувалася тут протягом століть, переживаючи зміни соціально-політичного устрою та форм власності. Реагуючи на сучасні світові тенденції збільшення попиту на якісні програми лікувально-оздоровчого характеру з позитивним естетичним ефектом, відповідні заклади запроваджують новий спектр послуг, які б відповідали цим тенденціям. Крім цього, виникають поліфункціональні заклади нового типу. Також ми виділили Київську область, як конкуруючий чи перспективний регіон, оскільки в столиці завжди спостерігалась певна концентрація заможних громадян а також іноземців, що перебувають тут тимчасово, з бажанням та можливостями платити за комфортний відпочинок та експрес-оздоровлення, покращення зовнішнього вигляду протягом короткого терміну. Це дало поштовх до появи низки закладів готельного типу, які окрім послуг розміщення та харчування надають також комплекс SPA-процедур. Однак, усі заклади досліджуваного типу є, швидше, рекреаційними установами, ніж туристичними, бо прицільно не орієнтуються на тривалий відпочинок оздоровлення чи лікування відвідувачів з інших регіонів України (або інших країн). Зібрана нами інформація була підґрунтям для вивченням та узагальненням окремих випадків, які є показовими для SPA та формують новітні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму.

Важливим центром SPA-центрів клубного типу є курорт «Трускавець». Серед гостей м. Львів користується популярністю СПА-центри «Софія», «Sharel-day SPA», «Бель Палаццо», «Аквамарин», «Ріо»,

«Vipart». Серед запропонованих послуг: гідромасажний басейн нового покоління «Grand Canyon Legend», душ «VICHY», аероіонотерапія, гідротерапія, римська лазня, ванна «Гейзер», масажі за системою «LPG», водоростеві обгортання, кабінети косметологічних процедур та солярій; озонотерапія, ультразвуковий пілінг, солярій, косметологічні програми, масажі, антицелюлітні програми, гідролазерний душ.

Бальнеокурорт Трускавець – це перший в Україні центр зародження традицій національного курортного SPA. Найвідомішим є готельно-санаторний комплекс «Rixos-Прикарпаття. Тут пропонуються ефективні програми профілактики й релаксу для сучасних ділових людей, які ведуть активний спосіб життя, а також програми корекції косметологічних недоліків. Для відвідувачів пропонують плавання в басейні, перебування в альфакапсулі, турецькому хамам, римській парній, гідромасажній ванні-джакузі, вуглецевій ванні, заняття фітнесом; східний, рефлекторний і підводний масажі; парафінові аплікації та озокеритові компреси; чотири види водоростевих і чотири типи грязевих обгортань; тощо.

Популярними серед пересічних рекреантів є SPA-центри трускавецьких курортних готелів «Маріот Медікал Центр», «Женева», «Mirotel Resort & Spa», міжнародного реабілітаційного центру «Еліта».

«Геліопарк» – приклад розгортання готельної мережі - готелю «Унгварґський» (Ужгород) – першого в Україні закладу, що має етно-велнесс спеціалізацію та SPA -готелю «Grand Marine» (Одеса), представника нового покоління лікувально-оздоровчих комплексів. Отже, бачимо, що перспективні, на наш погляд регіони для розвитку - SPA лікувального туризму посідають також позиції лідерів у рейтингу кращих готелів України. Безумовно, наявність оздоровчого сервісу – SPA та WELLNES-продуктів – свідчить про рівень готельного закладу, в недалекому майбутньому визначатиме його зірковість .

В Україні поєднуються традиції фізіотерапії та курортології з сучасними оздоровчими підходами. Попит на SPA зростає, а концепція природного відновлення набуває популярності в усьому світі. Українська система має потенціал для інтеграції SPA-технологій у санаторно-курортну сферу, що сприятиме підвищенню якості сервісу та привабливості вітчизняних курортів.

Таблиця 2.1

Найпопулярніші SPA-курорти України

Назва	Розташування
Solva Resort & SPA	Закарпатська обл., с. Поляна
SPA-готель «Reikartz Поляна»	Закарпатська обл., с. Поляна
Туристичний комплекс «Богольвар»	Закарпатська обл., с. Анталовці,
Етно-велнес готель «Унгварський»	Закарпатська обл., м. Ужгород
Туристичний комплекс «Воеводіно»	Закарпатська обл., Перечинський р-н, с. Турья Пасіка
Санаторно-курортний комплекс «Термал-стар»	Закарпатська обл., Нижнє Солотвино
Курортний комплекс «Palace Del Mar» 5*	м. Одеса
12 Luxury Wellness SPA Resort «MARISTELLA CLUB» 5*	м. Одеса
NEMO Hotel Resort & SPA	м. Одеса
Оздоровчий комплекс «Чабанка»	смт. Чорноморське, Одеська обл.
Mirotel Resort & SPA	м. Трускавець
Rixos-Прикарпаття 4*	Львівська область, м. Трускавець
Вілла «Хижина SPA»	Львівська обл., м. Трускавець
Edem Resort Medical & SPA	(Львівська обл., с. Стрілки)
Готельний комплекс «Три сини та донька»	Львівська обл., м. Борислав
SPA-готель «П'ятий океан»	Львівська обл., м. Трускавець
Phoenix Relax Park	Івано-Франківська обл., с. Поляниця (Буковель)

Заміський комплекс SunRay	Дніпропетровська обл., м. Підгороднє
Tsunami Spa Hotel	м. Дніпро
Grand Admiral Resort & SPA	Київська обл., м. Ірпінь
Заміський готельно-ресторанний комплекс «SPA»	Київська обл., смт Ворзель,
Готельний комплекс «Пуща лісова»	Київська обл. с. Мощун
ARDEN PALACE Medical Resort & SPA	Хмельницька обл., смт Сатанів
Verholly Relax Park	Полтавська обл., м. Соснівка
Буймерівка Аюрведа Сосновий& SPA- курорт	Сумська обл., с. Буймерівка

2.3. Стан розвитку лікувально-оздоровчих закладів у регіоні

Аналіз статистичних даних, засвідчує, що санаторно-курортний комплекс переважної більшості областей України зазнає позитивних тенденцій, які повинні стати важливими напрямками економічного та соціального розвитку. Проте ряд санаторно-курортних підприємств зазнають ряду проблем, які мають негативний вплив на розвиток областей. Розвиток санаторно-курортного комплексу передбачає раціональне використання й охорону природних лікувальних ресурсів (насамперед бальнеологічних). Стан та динаміку типології й кількості суб'єктів санаторного, курортного й оздоровчого спрямування зустрічаємо у статистичній інформації сайту Державної служби статистики України (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Санаторно-курортні і оздоровчі послуги (типологія й кількість суб'єктів) (укладено за даними Державної служби статистики України) [16]

Спеціалізовані об'єкти розміщування			Санаторні й курортні , оздоровчі заклади				
Публікації /					Статистична інформація /		
Економічна статистика /			Багатогалузева статистична інформація /Комплексна статистика/ Статистичний щорічник України	2015 р.	Економічна статистика/ Економічна діяльність/ Туризм	2022 р.	2023 р.
Колективні засоби розміщування	2022 р.	2023 р.					
Санаторії, к-сть	184	172	Санаторні заклади, к-сть	295		309	291
Дитячі санаторії, к-сть	111	107	у т. ч. дитячі, к-сть	111			
Пансіонати (з лікуванням відвідувачів)	14	12	Пансіонати (з лікуванням відвідувачів) , к-сть	14	Санаторії й пансіонати (з лікуванням відвідувачів), к-сть		
Санаторії-профілакторії, к-сть	79	63	Санаторії-профілакторії, к-сть	79	Санаторії-Профілакторії, к-сть	79	63
Будинки відпочинку, к-сть	12	11	Будинки і Пансіонати для відпочинку, к-сть	76	Будинки й Пансіонати для відпочинку й оздоровлення відпочинку, к-сть	76	73
Пансіонати відпочинкові, к-сть	64	62					

Заклади оздоровлення дитячі цілорічної дії, дитячі відпочинкові центри, к-сть	14	17					
Бальнеологічні заклади (лікарні, грязелікарні, бальнеогрязві лікарні, к-сть	3	3	Бази й інші заклади для відпочинку й рекреації, к-сть	1388	Бази та інші заклади відпочинку, к-сть	1399	1295
Бази відпочинку, інші відпочинкові заклади (без туристичних баз)	1371	1265					
Оздоровчі заклади одно-двох денного перебування, к-сть	11	10	Заклади о д н о - д в о х Денного перебування, к-сть	11			
-	-	-	-	-	Дитячі заклади оздоровлення й відпочинку, к-сть	9743	9669
РАЗОМ	1863	1772	РАЗОМ	1863	РАЗОМ	11606	11391

Однак, у цілому спостерігаємо позитивну динаміку у розвитку санаторно-курортного господарства більшості областей України за вказаний період. Це засвідчує відновлення ринку оздоровчих, рекреаційних й туристичних послуг, та збереження потреби на санаторно-курортні послуги в Україні.

Санаторно-курортний комплекс Північно-Західного регіону України є важливим пріоритетом для розвитку рекреації Рівненської та Волинської адміністративних областей.

Таблиця 2.3

Санаторії у Північно-Західного регіону України (2019–2023 рр.)

Адміністративні області		Санаторії, к-сть			Показники 2023 р. / до 2019 р., кількість.	Довідково: кількість курортних місцевостей
		2019	2021	2023		
1.	Волинська	4	5	5	+ 1	0
2.	Рівненська	4	4	3	- 1	1
	Разом у Північно- Західному регіоні України	8	9	8	—	1

Результати аналізу динаміки санаторно-курортного господарства Північно-Західного регіону України засвідчують про нестабільну динаміку (табл. 2.3). Так, за період 2019 по 2023 роки у Рівненській області кількість санаторіїв зменшилася на 1, однак у Волинської області був створений теж один лікувально-оздоровчий заклад. Загальна кількість санаторіїв у досліджуваному регіоні Північно-Західної України становить 8.

2.4. SPA та WELLNES – технології як чинник підвищення конкурентноспроможності санаторно-курортних закладів (на прикладі Північно-Західного регіону України)

Лікувально-оздоровчі заклади України все частіше пропонують свої методи оздоровлення і форми лікування багатьох захворювань.

Особливість конкуренції в санаторно-курортному секторі – це те, що продукт, який створений для покупця, є набором різноманітних послуг, які повинні задовольнити його вимоги та очікування. Це означає, що концепція конкурентоспроможності оздоровчих підприємств має зовсім інший зміст. У сучасній літературі конкурентоспроможність санаторно-курортної галузі визначається як рівень якості послуг, запропонованих оздоровчими установами для споживачів.

На конкурентоспроможність санаторно-курортних підприємств і галузей в цілому впливають такі фактори, як наука, технології, капітал, інфраструктура, інформація, кадри і управління.

Ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності будь-яких галузей є наявність конкурентних переваг.

Дослідники пропонують об'єднати конкурентні переваги у в п'яти групах:

- ресурси;
- технологічні;
- інноваційні;
- глобальні конкурентні переваги постачальників послуг, які пов'язані з формуванням стандартів економічної діяльності та їх реалізацією;
- культурні конкурентні переваги постачальників послуг, обумовлених унікальністю регіону.

На формування конкурентоспроможності послуг санаторно-курортної галузі впливають наступні чинники:

1. структура ринку (його спеціалізація, місткість, географічне положення, товарні фірмові структури на ринку, формування потреб споживачів).

2. конкуренти

3. споживачі (мотиви і потреби споживання послуг, сегментації ринку, чинники формування конкурентних переваг).

4. особливості послуг (новизна, відповідність вимогам законодавства, відповідність послуг стандартам, здатність задовольняти потреби покупців; необхідність модифікації послуг відповідно до вимог споживача).

Відсутність тенденції росту в санаторно-курортній сфері пояснюється такими факторами: попит на санаторно-курортні послуги є відносно постійним; основні споживачі визначені, відсутня необхідність пошуку нових сегментів. У цьому випадку багато підприємств галузі не прагнуть до активних дій для підвищення конкурентоспроможності, не модернізують матеріально-технічної бази; не впроваджують нових технологій ; не використовують ефективних каналів просування лікувально-оздоровчих послуг.

Формування сучасної концепції оздоровчої і санаторно-курортної діяльності повинно будуватися на основі ринкового підходу як діяльності зі створення доданої вартості для задоволення індивідуальних потреб споживачів. Одним із чинників, який може підвищити конкурентоспроможність – це надання нових і сучасних послуг, такими можуть бути SPA-послуги, використання методів нетрадиційної медицини, тощо.

У нашій роботі ми зосередимо увагу на характеристиці найпопулярніших закладах регіону.

Санаторій «Лісова пісня» - реабілітаційний багатoproфільний заклад має вищу акредитаційну категорію (Сертифікат ISO 9001: 2015 ДСТУ ISO 9001: 2015), розміщений на березі озера Пісочне серед соснового лісу Волинської області на території Шацького національного природного парку (додааток В).

Санаторій розрахований на 420 місць (200 номерів дво- та тримісні люкси, одно- та двомісні напівлюкси), а також стандарт (двомісні та тримісні з усіма зручностями). Для сімейного відпочинку є зручні дерев'яні будиночки на 8 місць класу «люкс». Проводять профілактику та лікують хвороби органів дихання, опорно-рухового апарату, хребта, кишково-шлунково тракту, серцево-судинної системи, нервової та ендокринної систем, хвороб шкіри. Традиційне лікування з допомогою сучасної апаратури та медичних препаратів поєднується лікуванням мінеральною водою і торф'яними грязями, а також гірудотерапією, фітотерапією (фіточаї, кисневі фітококтейлі, фітоаплікації, фітоінгаляції групові та індивідуальні, фітогальванотерапія), мануальною терапією, гомеопатією, пресотерапією. Проводять сеанси психологічного розвантаження, аромотерапії, музикотерапії, лікувальної гімнастики, різноманітні масажі. Серед SPA-процедур – фітованни, підводний та гідролазерний душі, тибетська сауна, вологе огортання. Завершується будівництво басейну з плавальною доріжкою з різними гідропроцедурами, лікувально-масажними гірками. У санаторії є харчування, розраховане на 480 гостей. Для святкових бенкетів діє ресторан на 100 місць та «Колиба» на 40 місць. Для відпочиваючих є спортивні майданчики, більярд, настільний теніс, тренажерний зал, катання на велосипедах, катамаранах, пішохідні прогулянки, скандинавська ходьба, надаються екскурсійні послуги [39].

Санаторій «Пролісок» знаходиться на території національного природного парку «Цуманська пуца» у сосновому лісі. Житлові корпуси

мають понад 110 номерів, 15 дерев'яних літніх будиночків. Лікувальну базу «Проліска» становлять понад 80 лікувальних та SPA-процедур, найсучасніших методів, є 2 власних басейни — звичайний та термальний з мінеральною водою. Головний лікувальний чинник — бальнеолікування. Яке використовується для лікування опорно-рухового апарату, серцево-судинної, дихальної, видільної системи, органів травлення, залоз внутрішньої секреції, репродуктивної функції. Гостям пропонується: фітотерапія, парафінолікування, озокерит, остеопатія, соляна кімната, вібраційний масаж кінцівок, оксигенотерапія, гірудотерапія. Серед SPA-процедур (гідромасажна ванна, термо- SPA (медове), фінська сауна, інфрачервона сауна, бішофітні аплікації, суха вуглекисла ванна. Пацієнти санаторію можуть вживати мінеральну воду в бюветі, відвідувати басейн.

Фізіотерапевтичні процедури що використовують в санаторії «Пролісок»:

- магніти «Алімп», «Міт-МТ», «BTL»;
- лазер високої інтенсивності ;
- лазер низької інтенсивності;
- ультразвукова терапія установками BTL 5710;
- електротерапія та вакуумна терапія;
- вітафонотерапія;
- ультрависокочастотна терапія (УВЧ);
- діадинамотерапія;
- терапія лазерним сканувальним променем «Медика»;
- дециметровхвильова терапія на апараті «Ромашка»
- дарсонваль.

Санаторій «Червона Калина» розташований в сосновому лісі у с. Жорин Рівненської області, чисте повітря якого є одним із лікувальних ресурсів (додаток А).

На території санаторію 20 га цілющих насаджень

Основним лікувальним фактором санаторію є природні мінеральні води двох типів: йодо-бромна (застосовується у вигляді ванн при лікуванні захворювань серцево-судинної та периферійної нервової системи, опорно-рухового апарату) та хлоридно-магнієва вода (захворюваннях органів травлення).

Велике значення в реабілітаційних комплексах мають методики гідропатії.

Ванни: йодобромна, перлинна, хвойна, киснева, соляна, скипидарна, суха вуглекисла, глиняна, бішофідна, гідролазерна.

Лікувальні душі: підводний душ-масаж, циркулярний душ, висхідний і душ Шарко.

Надаються наступні лікувальні послуги:

- глинотерапія;
- спелеотерапія,
- «іспанський плащ»;
- фітотерапія;
- стоунтерапія;
- гірудотерапія;
- фрешотерапія;
- озокеритолікування;
- пневнокомпресія і лімфодренаж;
- лікування нагрітим житом;
- оздоровлення парощеною пшеницею;
- апітерапія;
- псамотерапія;
- лікування нагрітою сіллю.

Види масажу: ручний, вакуумний, рефлекторний, медовий, масаж на сіні, стоун-массаж.

Фізіотерапевтичні процедури: електрофорез, діодинамотерапія, ампліпульстерапія, УВЧ, магніто терапія, агнітолазерна терапія, магнітолазер+ультразвук, лазеротерапія, КВЧ-пунктура, тубус-кварц загальне УФО дарсонваль, ультразвук, електросон, світлолікування поляризованим світлом апаратом «Біоптрон».

Окремо розглянемо SPA- послуги, які надають готельно-гесторанні комплекси.

Готель «BOREMEL HILLS» має гарне розташування, розміщений на кордоні Волинської, Рівненської і Львівської областей. До послуг гостей 24 номери (21 – покращений стандарт, 2 – напівлюкс двокімнатний, 1 – напівлюкс однокімнатний. Закладі є ресторан на 150 чоловік, кафе. Зі SPA- послуг, пропонуються чани, літній басейн з підігрівом, джакузі, фінська сауна, хамам, сольова кімната. Цей рекреаційний комплекс вирізняється затишним і вишуканим плануванням, гарною і сучасною інфраструктурою.

Готельно-ресторанний комплекс Makis, який розташований на околиці Луцька біля лісу (додаток Б). У комплексі є готель, ресторан на 150 місць, 10 альтанок. На території знаходиться SPA-центр і великий басейн. Зі SPA-послуг пропонується фінська сауна, хамам, джакузі.

President Hotel & SPA знаходиться у с.Тростянці Волинської області. Має 21 номер (11- категорії стандар, 3 номери категорії De Luxe, 4- вишуканих номери категорії Luxe, 3 номери Luxe with terrace). Є ресторан на 50 відвідувачів. Для гостей пропонується лазня на дровах, хамам, фінська сауна, снігова кімната, холодний басейн, джакузі під відкритим небом, сольова кімната, кабінет для бальнеотерапії, аромокімнату, кімнату для аквафітнесу.

Golden Lion розташований у с. Смига Дубенського району Рівненської області. До нього входить готель на 14 номерів, ресторан. Гостям пропонують басейн з підігрівом, джакузі, римська парна,

українська лазня, «стежка вражень» - система душів з різним звуковим супроводом та ефектами, відро «Водопад», а також різноманітні масажі: загальний оздоровчий, релаксуючий масаж різних частин тіла, медовий, цитрусовий, масаж Гуаша, підводний гідромасаж, обгортання (ропне, антицилюлітне, лімфодренажне), міостимуляція, бішофіт.

Нами було проведене опитування студентів університету (переважно географічний факультет) віком від 18 до 27 років. Було поставлено наступні питання: «Чи користувались ви послугами курортів?» 41 % - не користувався, 16 % були в Косино, решта відвідували курорти Берегово, Східниця, Солотвино, 11 % відвідували зарубіжні курорти (Угорщини і Мертвого моря). На запитання: «Які курорти хотіли відвідати» 41% надали перевагу зарубіжним курортам (Віші, Карлові Вари, Баден-Баден, купальні Сечені, Хайдусобосло), серед українських курортів Трускавець, Східниця, Солотвино, 7% готові відвідати курорти Волинської і Рівненської області, 2% - ніякі. Запитання про процедури, які відвідували. Більшість відповіла фітнес-центри -20%, 17 % відвідували чи відвідують басейн, 10% користувались послугами косметолога, решта користувались тими чи іншими SPA-процедурами. Щодо процедур, які хотіли б відвідати – це різні види масажів (у тому числі підводний -16%, косметологічні процедури -12%, обгортання – 11%, значна кількість хотіла б спробувати різноманітні SPA. Отже, проведене нами опитування засвідчує, що 41 % - не користувались послугами курортів, 7% готові відвідати регіональні курорти і практично усі хотіли б спробувати різноманітні SPA-послуги. Результати проведеного опитування укладені у вигляді діаграм (рис. 2.1, 2.2, 2.3, 2.4).

Рис. 2.1. Курорти, які користуються популярністю

Рис. 2.2. Користувались послугами курортів

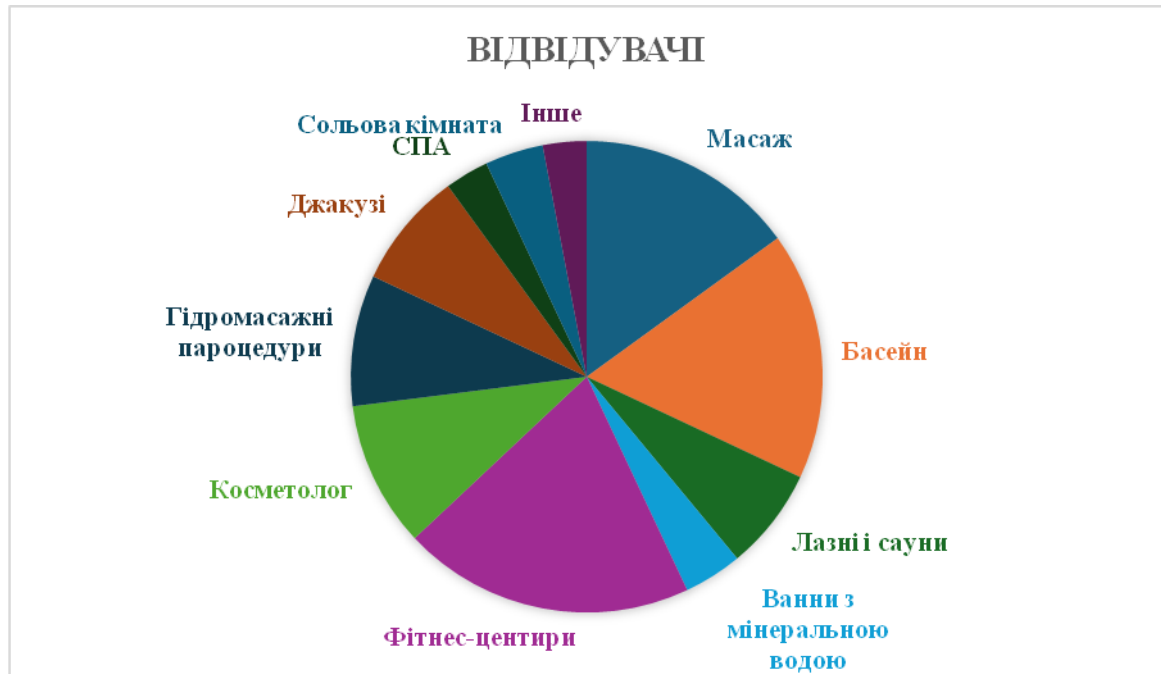

Рис. 2.3. Процедури, які найбільш затребувані

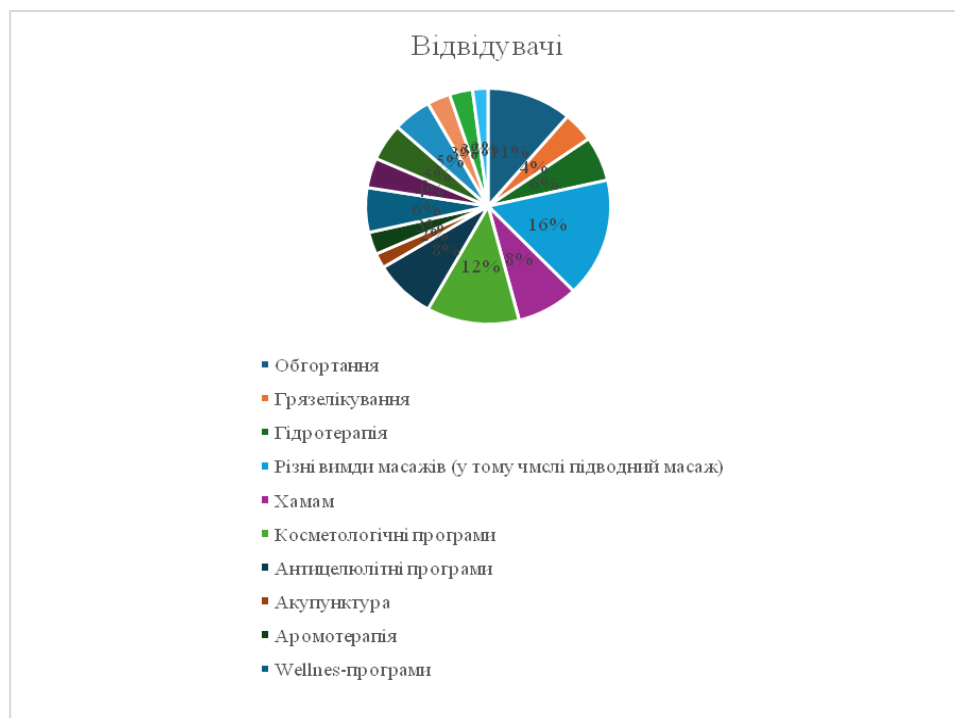

Рис. 2.4. Процедури, які хочуть спробувати відвідувачі

Лікувально-оздоровчі заклади Північно-Західного регіону України, які користуються найбільшою популярністю - санаторії «Лісова пісня», «Пролісок», «Червона Калина». Найбільшу різноманітність SPA-процедур надає санаторій «Червона Калина». Серед SPA-готелей найбільш відомими є готель «BOREMEL HILLS», готельно-ресторанний комплекс «Makis», «President Hotel & SPA», «Golden Lion».

Ми вважаємо за можливе розширення спектру SPA-послуг на основі місцевих природних ресурсів. Наприклад використання сапропелю, впровадження акусотерапія (вид бальнеологічної терапії із застосуванням продуктів хвойного дерева – хвоя, кора, смола, шишки, деревина, горішки, бруньки), використання апітерапії, світлотерапії, ширше застосування методів нетрадиційної медицини.

.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ SPA та WELLNES-ІННОВАЦІЙ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ РЕГІОНУ

3.1. Проблеми і перспективи розвитку галузі

Серед проблем, які заважають успішно розвиватись SPA-індустрії ми виділяємо наступні:

1. Недостатня нормативно-правова база

- в Україні відсутнє чітке законодавче визначення SPA-послуг і SPA-закладів;

- SPA-діяльність не має окремого стандарту; єдиної системи сертифікації; чіткого розмежування між SPA, wellness, медичними та косметологічними послугами.

2. Підміна медико-реабілітаційної складової комерційною

- домінування косметичних та релаксаційних процедур ;
- ігнорування бальнеологічного, фізіотерапевтичного та профілактичного потенціалу.

3. Кадрова проблема

- нестача фахівців із системною підготовкою (SPA-менеджерів, SPA-терапевтів);

- переважання короткострокових курсів без наукової бази.

4. Недостатнє використання природних лікувальних ресурсів

Попри їх значний потенціал (мінеральні води, грязі, клімат)

- SPA-об'єкти часто не використовують місцеві природні ресурси або застосовують їх без наукового обґрунтування (для досліджуваного регіону – сапропелі).

5. Нерівномірний регіональний розвиток SPA-індустрії

- концентрація SPA-закладів у великих містах або відомих курортах (Трускавець, Одеса, Буковель, тощо)

- слабкий розвиток SPA у центральних і північних регіонах і малих курортних населених пунктах

6. Інфраструктурні обмеження

- застаріла матеріально-технічна база санаторіїв та оздоровчих закладів;

- нестача інвестицій у інженерні мережі, сучасне SPA-обладнання, енергоефективні технології.

7. Обмежена платоспроможність споживачів послуг

- Низький рівень доходів населення;

- SPA-послуги часто сприймаються як елітні, а не профілактичні.

8. Недостатнє наукове підґрунтя

- Недостатнє використання результатів медичних і курортологічних досліджень;

- Слабкий зв'язок між наукою, закладами вищої освіти, SPA-практикою.

9. Недостатній рівень брендингу та промоції

- Відсутність національного SPA-бренду, чіткої ідентичності українського SPA-продукту;

- Орієнтація на копіювання західних моделей

10. Вплив загальнооекономічних і безпекових чинників

- висока чутливість SPA-індустрії до криз і безпекової ситуації;

- скорочення інвестицій і туристичних потоків.

Це призводить до:

- хаотичного розвитку ринку і зниження довіри споживачів;

- втрачається зв'язок SPA з класичною курортологією, яка є сильною стороною України;

- Українські SPA не розвивають унікальність і свої конкурентні переваги;
- відсутність збалансованої територіальної моделі розвитку SPA-індустрії;
- застаріла інфраструктура стримує трансформацію санаторіїв у сучасні SPA & wellness-комплекси;
- внутрішній ринок залишається недостатньо розвиненим, що обмежує розвиток бізнесу;
- інновації впроваджуються фрагментарно;
- Україна мало представлена на міжнародному SPA-ринку;
- розвиток SPA має нестабільний і циклічний характер.

На сьогоднішній день для розвитку SPA-індустрії в Україні основними завданнями є:

- інтеграція нормативно-правової бази України до критеріїв Європейської асоціації курортів;
- розробка стандартів відповідності якості для проведення SPA-процедур та вимог до устаткування;
- розробка методик застосування SPA-процедур і їх стандартів;
- підготовка програм навчання персоналу для проведення SPA;
- удосконалення оздоровчих і естетичних методик в SPA ;
- розробка системи контролю стану пацієнта в SPA; контролю якості надання SPA-послуг.

Враховуючи прагнення створених в Україні SPA до індивідуальності і конкурентної здатності та різні варіанти комплектації устаткуванням, система стандартів в доповнюватиметься розробкою SPA-програм і методичних рекомендацій SPA для кожного із - SPA центрів.

Перспективним для розвитку - SPA курортів в Україні є створення концепцій «етнічного SPA». Прикладами успішних концепцій є система

таласо-терапевтичних SPA, тайландського SPA, аюрведичних - SPA центрів,.

Концепція SPA передбачає індивідуальний підхід у поєднанні з програмою оздоровлення, відпочинку кінезіотерапії. Фахівці SPA повинні об'єднувати медичний підхід до вирішення проблеми і персоналізацію кожної програми під особливості організму людини.

Актуальним напрямом SPA в умовах курорту є корекція і лікування психосоматичних, вегетативних розладів, метаболічного синдрому, ожиріння, клімактеричного синдрому, синдрому хронічної втоми, проведення анти-вікової - SPA терапії.

Інтеграція SPA концепції в санаторно-курортне лікування в Україні на сьогоднішній день досягається 3 шляхами:

- створення медичних і (або) косметичних SPA-кабинетів у лікувальному чи санаторно-курортному закладі;
- організація - SPA зони (релаксуюча, гармонізуюча, оздоровлююча, етнічна, тощо) у рамках лікувального закладу);
- створення SPA-установи (косметичної, оздоровчої, естетичної) в рамках курорту.

Повною мірою реалізувати концепцію SPA дозволяють лише організація SPA-зони і створення SPA-центру, при цьому наявна санаторно-курортна база є гарантією високого рівня медичного SPA.

Оздоровчий відпочинок - курортний туризм - передбачає перебування на курортах з проходженням курсу профілактичних або лікувальних процедур згідно медичних показань. SPA-туризм має свою специфіку - це якісний готельний сервіс, туристичне обслуговування, цікава екскурсійна програма і висококласне медичне обслуговування.

Одна з можливих нових форм роботи курортів - уїк-енд-тури. Оздоровчі, релаксаційні або естетичні SPA - пакети на декілька днів давно завоювали популярність на європейському ринку SPA-послуг. Сучасні -

SPA програми допомагають підтримувати здоров'я як фізичне, так і ментальне. Актуальним є впровадження естетичних, косметологічних SPA - технологій, програм по дієтичному і здоровому харчуванню, урізноманітнення SPA-послуг.

3.2. Оптимізація та удосконалення системи розвитку оздоровчого туризму

SPA-індустрія в нашій державі побудована на традиціях світової індустрії, а також вітчизняної курортології з фахівцями-практиками, напрацьованими методиками і національними особливостями. Використання SPA-послуг особливо важливо зараз і у післявоєнний період, оскільки є велика потреба у відновленні фізичного здоров'я і психоемоційного стану людей. Державі та приватному сектору вітчизняної - SPA індустрії варто об'єднати свої зусилля у вирішенні питань розробки і впровадження міжнародних SPA-стандартів, проведення маркетингових досліджень, створення єдиної стратегії взаємодії та розвитку, популяризації національної культури SPA.

Для удосконалення цієї складової рекреаційним закладам ми рекомендуємо:

- розробляти власну концепцію і власну ідею, оскільки унікальність підвищить попит і рейтинг закладу;
- промоція і популяризація закладів;
- оновлювання технологічне оснащення закладів;
- стандартизація процесів, формування корпоративної культури;
- запроваджувати високий рівень обслуговування;
- навчання персоналу, підвищення рівня їх кваліфікації;
- оновлення послуг (розробка нових процедур, акції, інновації);
- розробка програм лояльності, комплексних абонементів;

- розширення спектру послуг (медичний SPA, дитячий SPA, б'юті-послуги)
- активізувати екскурсійну діяльність на курорті;
- розробляти активні види відпочинку (пішохідний, велотуризм, кінний туризм, теренкур, скандинавська ходьба)

При формування пакету SPA-послуг в українських закладах необхідно шукати нові підходи на основі досвіду функціонування міжнародних SPA-закладів. Програми підготовки фахівців повинні бути практико-орієнтованими, згідно міжнародних стандартів.

В основі розбудови сучасних WELLNES- і SPA-готелів повинен бути принцип унікальності форми подачі послуг у поєднанні з використанням можливостей місцевого колориту. І в Україні - державі унікальній, як за своєю природною, так і за етнічною розмаїтістю, така форма розвитку симбіозних бізнес-структур є найбільш перспективною. Важливим є вибір концепції, технологій, устаткування. Одним із пріоритетних напрямків інвестування повинна бути реконструкція закладів лікувально-оздоровчого профілю сучасні SPA - WELLNES-готелі, що відповідають новітнім вимогам. Інтеграція СПА можлива через: відкриття повноцінних SPA-центрів у курортних зонах, створення спеціалізованих кабінетів, організацію SPA-зон.

Рівень споживання SPA-послуг є показником якості життя. Покращення економічної ситуації, підвищення рівня життя людей дають змогу піклуватися про своє здоров'я, і тому SPA - послуги є перспективним видом туризму, а SPA- індустрія – перспективним сегментом економіки.

ВИСНОВКИ

Культура водних процедур і ритуалів, бере початок з найдавніших часів (месопотамців, єгиптян, греків і римлян, а пізніше – японців, турків і європейців). «Батькові» медицини Гіппократу належить крилатий вислів-аксіома: «In balneis salus» («купання - це здоров'я»).

SPA - курорт або природне джерело термальної чи мінеральної води, яка застосовується для пиття та купання з метою оздоровлення і лікування різноманітних хвороб. Це слово походить від назви містечка Спа (Spa) провінції Льєж (Бельгія). Місто Спа (Spa) згадується Плінієм Старшим з часів Римської імперії. Назва цього курорту дала підґрунтя новому медичному напрямку - «SPA терапії».

2. Найбільш повну класифікацію об'єктів SPA запропонував ISPA Europe. Їх поділяють на комплексні SPA, медичні SPA, SPA - мінеральні води (класика з «бельгійських» часів), готельні SPA, клубні SPA, одноденні (денні) - SPA (Day SPA), круїзний SPA (морські, річкові, озерні та ін.)

У SPA-індустрії виділяють наступні моделі комплексів:

- Південно-Східна модель SPA-комплексу
- Європейська модель SPA-комплексу
- Американська модель SPA-комплексу

Міжнародна асоціація SPA -індустрії (ISPA) відзначає, що найближчим часом варто очікувати:

- взаємопроникнення SPA і спеціальних кулінарних програм;
- розвиток корпоративних Wellness-програм;
- соціалізацію та екологічність сучасних SPA.

В Україні розвиваються такі SPA-напрями: бальнеотерапія, таласотерапія, ароматерапія, енотерапія, апітерапія, стоунтерапія, галотерапія. Розмаїття і поєднання природних ресурсів курорту з

сучасними SPA-технологіями може дати поштовх для створення сучасних курортів з чудовою інфраструктурою і високим рівнем сервісу.

За кількістю СПА-готельних комплексів слід виділити Львівську, Одеську та Закарпатську області.

Серед лікувально-оздоровчих закладів Північно-Західного регіону України найбільшою популярністю користуються санаторії «Лісова пісня» і «Пролісок», Санаторій «Червона Калина». Найбільшу різноманітність SPA-процедур надає санаторій «Червона Калина». Серед SPA –процедур, які надають заклади:

- відвідування басейнів;
- ванни: йодобромна, перлинна, хвойна, фітованна, киснева, соляна, скипидарна, суха вуглекисла, глиняна, бішофідна, гідролазерна.;
- лікувальні душі: підводний душ-масаж, душ Шарко, висхідний, циркулярний, гідролазерний душі,
- лазні: українська на дровах, тибетська, фінська, інфрачервона сауни;
- термо- SPA (медове), бішофітні аплікації, вологі огортання.

Надаються лікувальні послуги засобами нетрадиційної медицини: глинотерапія, спелеотерапія, «іспанський плащ», фітотерапія, стоунтерапія, гірудотерапія, фрешотерапія, озокеритолікування, пневнокомпресія і лімфодренаж, лікування нагрітою сіллю.

Серед «неординарних послуг» виділяємо: лікування нагрітим житом, оздоровлення паровою пшеницею, апітерапія, псамотерапія.

Види масажу: ручний, вакуумний, рефлекторний, медовий, масаж на сіні, стоун-массаж.

Серед SPA-готелей найбільш відомими є готель «BOREMEL HILLS», готельно-ресторанний комплекс «Makis», «President Hotel & SPA», «Golden Lion».

SPA- послуги, які надають готельно-гесторанні комплекси:

- чани, літній басейн з підігрівом, джакузі;
- лазні: фінська сауна, хамам, римська парна;
- сольова кімната;
- аромокімната;
- снігова кімната («President Hotel &

«стежка вражень» - система душів з різним звуковим супроводом та ефектами, відро «Водопад» (готель Golden Lion).

Ми вважаємо за можливе розширення спектру SPA-послуг на основі місцевих природних ресурсів. Наприклад використання сапропелю, впровадження акусотерапії (вид бальнеологічної терапії із застосуванням продуктів хвойного дерева – хвоя, кора, смола, шишки, деревина, горішки, бруньки), використання апітерапії, ширше застосування методів нетрадиційної медицини.

Проведене нами опитування респондентів віком від 18 до 27 років засвідчує, що 41 % - не користувалися послугами курортів, 11 % відвідували зарубіжні курорти, решта – українські курорти. На запитання: «Які курорти хотіли відвідати» - більшість надає перевагу іноземним, 7% готові відвідати курорти Волинської і Рівненської області, 2% - ніякі. Серед SPA-процедурами найбільшою популярністю користуються відвідування басейнів, фітнес-центрів, косметологічні послуги, але практично усі хотіли б спробувати різноманітні SPA-послуги.

Основними стримуючими чинниками розвитку SPA-індустрії України є нормативна невизначеність, кадровий дефіцит, слабка інтеграція природно-лікувального потенціалу та недостатній рівень наукового

супроводу, що у сукупності з економічними обмеженнями знижує конкурентоспроможність вітчизняного SPA-продукту.

Перспективним для розвитку - SPA курортів в Україні є створення концепцій «етнічного SPA». Концепція SPA передбачає індивідуальний, програмний підхід у поєднанні з програмою оздоровлення, відпочинку кінезіотерапії. Актуальним є впровадження естетичних, косметологічних SPA - технологій, програм по дієтичному і здоровому харчуванню, урізноманіпнення SPA-послуг.

Для удосконалення цієї складової рекреаційним закладам ми рекомендуємо:

- розробляти власну концепцію і власну ідею, оскільки унікальність підвищить попит і рейтинг закладу;
- промоція і популяризація закладів;
- оновлення технологічного оснащення закладів;
- стандартизація процесів, формування корпоративної культури;
- запроваджувати високий рівень обслуговування;
- навчання персоналу, підвищення рівня їх кваліфікації;
- оновлення послуг (розробка нових процедур, акції, інновації);
- розробка програм лояльності, комплексних абонементів;
- розширення спектру послуг (медичний SPA, дитячий SPA, б'юті-послуги)
- активізувати екскурсійну діяльність на курорті;
- розробляти активні види відпочинку (пішохідний, велотуризм, кінний туризм, теренкур, скандинавська ходьба)

Рівень споживання SPA-послуг є показником якості життя. Покращення економічної ситуації, підвищення рівня життя людей дають змогу піклуватися про своє здоров'я, і тому SPA - послуги є перспективним видом туризму, а SPA- індустрія – перспективним сегментом економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 р. № 2026-III із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 19.01.2006 р. N 3370-IV.

2. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Бабов К. Д., Дмитрієва Г. О., Тихохід Л. В., Гавловський О. Д. Лікувальнооздоровчий туризм – один із сучасних напрямків підвищення ефективності діяльності санаторно-курортної сфери. 2019. С. 5-9.

4. Бабов К.Д., Поберська В.О., Фісенко Л.І., Коломієць О.А. Основні курорти України [Електронний ресурс] URL : <http://www.vafk.com/gallery/kurort.pdf>

5. Баєв В. В. Сучасні тенденції розвитку медичного туризму в Україні. Агросвіт. 2015. № 7. С. 35-38.

6. Баєв В. В. Економічні передумови розвитку медичного туризму в Україні. Наукові праці МАУП. 2014. Вип. 43(4). С. 163-167.

7. Безуглий В. В. Геопросторові особливості санаторно-курортного комплексу України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Геологія. Географія. 2016. Т. 24(2), вип. 19. С. 3-10.

8. Ведмідь Н. Санаторно-курортний комплекс як системний об'єкт наукового пізнання. Зб. наук. пр. Черкаського державного технологічного ун-ту. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 36(1.2). С. 43-51.

9. Волкова І. І. Розвиток санаторно-курортних закладів України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія :
:

Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2013. № 1086. Вип. 2. С.120-125.

10. Габа М. І. Інвестиційні тенденції розвитку «spa» та «wellness» туризму. *Інвестиційноінноваційна діяльність. Інтелект XXI*. 2022. № 2. С. 23-27.

11. Галасюк С. С. Сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 15. С. 197-202.

12. Гальків Л. І., Кулиняк І. Я., Гербут М. В. Санаторно-курортна діяльність: ринок послуг санаторіїв у регіонах України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Проблеми економіки та управління. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 873. С. 18-26.

13. Гонгало П.Ф. Проблеми відтворення ресурсного комплексу України. Економіка і екологія. 2014. №15. 127 с.

14. Державна служба статистики України: офіційний сайт. Санаторнокурортні та оздоровчі заклади [Електронний ресурс] / URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

15. Діденко К. Д., Жученков В. Г. Медичний туризм в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2016. Вип. 16. Ч. 4. С. 101-105.

16. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Державне агентство України з туризму та курортів. URL: <http://www.tourism.gov.ua>

17. Дубінський С. В., Орлова В. М. Визначення факторів, які забезпечують розвиток медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Академічний огляд. 2017. № 2 (47). С. 12-20.

18. Іжі М. М., Бабова К. Д., Безверхнюк Т. М. Лікувально-оздоровчий туризм: навч. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. 626 с.

19. Ільїна О. В. Туризм. Рекреаційна географія: Поняття і терміни. Луцьк: Терен, 2004. 104 с.

20. Ільїна О. В., Мар'юсик А. Ф. Оцінка доступності історико-культурних об'єктів та закладів розміщення міста Луцька для людей з особливими потребами. *Перспективи розвитку індустрії туризму і гостинності в Україні і світі: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції* (Луцьк, 13–14 вересня 2024 р.). Луцьк: ЛНТУ, 2024. С. 80–83.

21. Ільїна О. В., Ільїн Л. В., Мар'юсик А. Ф. Аналіз доступності об'єктів туризму та закладів розміщення для осіб з особливими потребами у місті Луцьку. *Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія*. Видання десяте / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю., проф. Барського Ю.М., доц. Лепкого М.І. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. С. 208–218.

22. Ільїн Л.В. Теоретичні й прикладні засади оцінювання привабливості туристичних об'єктів регіону. Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми й перспективи розвитку : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Луцьк, 15 травня 2025 р.) / відпов. ред. Л. В. Ільїн. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 40–42.

23. Ільїн Л. В. Стратегія туристичного розвитку міста Луцька: передумови, чинники, перспективи. Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 3–5 листопада 2023 р.). Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 107–108.

24. Ільїна О. В., Цух В. В. Ресурсне забезпечення функціонування санаторно-курортного комплексу України. Індустрія туризму і сфера

гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми й перспективи розвитку : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 16 травня 2024 р.) / відпов. ред. Л.В. Ільїн. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2024. С. 66–71.

25. Іщенко Т.І., Шидловська О.Б., Стоян І.М. Перспективи розвитку wellness-індустрії в готельному господарстві України. Географія та туризм. 2013. Вип.26. С.87-93.

26. Карпенко Н. М., Карпенко Ю. В. Регіональні аспекти розвитку лікувальнооздоровчого туризму в умовах модернізації економіки. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2017. № 2. С. 172-179.

27. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навчальний посібник. Чернівці : Книги-XXI, 2003. 300 с.

28. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник. Ужгород, 2011. 54 с.

29. Коваленко Н. О. Аналіз ринку санаторно-курортних послуг України. Економіка харчової промисловості. 2015. Т. 7. Вип. 4. С. 21–27.

30. Колективні засоби розміщення в Україні. Статистична інформація. URL :<http://www.ukrstat.gov.ua>

31. Кукурудза С. І. Бальнеологічні ресурси Передкарпаття, основа функціонування санаторно-курортної субгалузі: Український географічний журнал. К. : Знання, 2018. 139 с.

32. Кучмий, С. П. Розвиток SPA та WELLNESS в Україні WELLNESS. 2012. № 14. С. 22–24.

33. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2016. 430 с.

34. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2004. 176 с.

35. Мальська М. П., Малюга Л. А., Масюк Ю. О. Міжнародний курортний спа-менеджмент : навч. посіб. Київ : Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 274 с.

36. Мальська М. П. Туризм у міжнародному і національному вимірах. Історія і сучасність: Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 268 с.

37. Мочульська О. М., Шульгай А. Г., Ошлянська О. А. Сучасні тенденції, детермінанти та перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого spa- та wellness-туризму в світі. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 3 (81). С. 57-60.

38. Круль Г. Я. Основи готельної справи. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. – 368 с.

39. Кучер П. В., Ільїн Л. В., Штойко П. І. Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області : Монографія. Луцьк : ПП «Волинська друкарня», 2023. 180 с.

40. Мар'юсик А. Ф., Ільїна О. В. Доступний туризм у місті Луцьку: оцінювання й оптимізація. *Інтеграційні та інноваційні напрями розвитку індустрії гостинності*: збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської міжвузівської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (Одеса, 16–17 травня 2024 р.). Одеса: ОНТУ, 2024. С. 24–27.

41. Мар'юсик А. Ф., Ільїна О. В. SPA-послуги в Україні: регіональний аналіз. Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми й перспективи розвитку : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Луцьк, 15 травня 2025 р.) / відпов. ред. Л.В. Ільїн. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 62–65.

42. Мар'юсик А. Ф., Ільїна О. В. Озера басейну річки Західний Буг у межах Ковельського адміністративного району та можливості їх використання в рекреаційній діяльності. Актуальні питання історії громадянознавства, географії та методик їх викладання: матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, 20 травня 2025 р.). Рівне, 2025. С. 211–214.

43. Михайліченко Г. І. Розвиток туристичного продукту лікувально-оздоровчого та медичного туризму України. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/4.pdf.

44. Мороз С. Р., Феленчак Ю. Б. Сучасні тенденції розвитку санаторнокурортного господарства у туристичному комплексі України. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2019. Т. 30(69), № 4(2). С. 99-104.

45. Набока Ю. В. Результати економічної діяльності підприємств у сфері надання послуг медичного туризму в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 104-109.

46. Новікова В. І Санаторно-курортна сфера: інфраструктурна складова, стан розвитку в Україні. *Географія та туризм : наук. зб.* Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ. 2011. Вип. 16. С. 93-102.

47. Онищук Н. В. Оцінка конкурентних переваг України на ринку медичного туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26(2). С. 31-34.

48. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. Т.Г. Сокол; Федер. проф. спілок України, Ін-т туризму. К. 2012. 256 с.

49. Парфіненко А. Ю., Волкова І. І., Щербина В. І. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами Центральної Європи). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2018. Вип. 7. С. 130-135.

50. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство : Навчальний посібник. За редакцією проф. Заставного Ф. Д. К.: Знання. 2006. 575 с.

51. Романова А. А. Аналіз становлення і розвитку медичного туризму в Україні у контексті світового економічного простору. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. № 1 (9). С. 62-68.
52. Рутинський М. Й. Класифікації та типології курортів. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2007. Вип. 34. С. 236–246.
53. Рутинський М. Й. Рекреалогія з основами курортології : курс лекцій ; за ред. М. Мальської. Львів : Фенікс, 2004. 68 с
54. Рутинський М. SPA-курорт як інноваційний тип рекреаційних закладів і суспільно-географічні тенденції розбудови мережі SPA-курортів у західному регіоні України. Вісник Львівського університету. осини. 2008. Вип.24. С.298-306.
55. Свірідова Н. Д. Концепція сталого розвитку туризму в сучасних умовах. Культура народів Причорномор'я. 2009. № 176. С.166-168.
56. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія Вид. 2-ге. К. : Вид-во КНТЕУ. 2009. 463 с.
57. Томаневич Л. Лікувально-оздоровчий туризм в Україні як об'єкт державного регулювання. Наук. вісник Львівського юридичного інституту внутрішніх справ. Серія економічна. Вип. 1. 2015. С. 210-217.
58. Устименко Л., Булгакова Н. Розвиток wellness-туризму та його вплив на трансформацію туристичної індустрії України. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Туризм*. 2019. Том 2. С. 102–104.
59. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
60. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії. К.: Атіка, 2006, 264 с.
61. Шека О. Глобальні тренди та інноваційні підходи до організації лікувальнооздоровчого туризму на курортах. Актуальні проблеми державного управління. 2018. № 3. С. 85-91.

62. Bookman, M., Bookman, K. Medical Tourism in Developing Countries. New York: Palgrave MacMillan, 2007.

63. Comprehensive Development Plan: Jermuk as a Destination Spa & Winter Tourism Center. USAID, December, 2008. P. 18.

64. Smith M., Puczko L. Health and wellness tourism. Greenwich, London, 2008. 185 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Санаторій «Червона Калина»

Додаток Б

Готельно-ресторанний комплекс «Makis»

Додаток В

Історичні фото санаторію «Лісова Пісня»

Додаток Г

Краєвиди поблизу санаторію «Лісова Пісня»

